Zdroj: Romské Vánoce aneb jak slavíme Vánoce u nás? - Romea.cz

Romské Vánoce aneb jak slavíme Vánoce u nás?

Uveřejněno na serveru Romea dne 24.12.2017, autorka Stanislava Ondová

/zdkráceno/

Vánoční svátky pro Romy znamenají rodinu, zářící dětské oči a tradice. Některé máme společné, jiné jsou možná jedinečné. Povídali jsem si s několika Romy z různých krajů, abychom si udělali představu, jak dnes Romové slaví Vánoce.

U nás se zpívalo

„Nejdříve každý večeřel se svojí rodinou a potom rodiče šli a zvali ostatní Romy k nám domů nebo navštěvovali ostatní příbuzné," vzpomíná Mária původem ze Slovenska, dnes žijící s manželem a malým synkem v Brně. Vařila se klasická jídla, zelnačka, ryba, bramborový salát a řízek. Na stole byla také mačanga. Maria vzpomíná i na nadělování dárků: „U nás se dárky příliš neřešily, kupovaly se účelově podle toho, co děti potřebovaly. Oblečení, boty a různé potřeby, které jsme potom měli na celý rok." Dárečky si také nedávali pod stromeček, ale dávali si je podle toho, kdy kdo chtěl, například pro starší děti se dárky vůbec nekupovaly. Jedna z tradic byla, že se celá rodina sešla u Máriiných rodičů doma a zpívalo se. Také si vyprávěli příběhy, což většinou obstaral Máriin otec.

Rodina opět spolu

Pan Gejza Horváth je známý brněnský spisovatel a hudebník. Vánoce tráví především se svými dětmi, vnoučaty a manželkou v Brně. Je to doba, na kterou se všichni těší, protože jinak je rodina rozprostřena po celé republice. Svátky rodinu, která se schází u něj doma, opět spojí. Jak říká pan Horváth, je jiná doba, jiné tradice, děti vyrůstají ve městě, zatímco on vyrůstal v osadě, úcta k předkům ale přetrvává. Vždy ráno na Štědrý den jdou společně na hřbitov, kde uctí památku těch, kteří s nimi již nemohou být. Děti a vnoučata Vánoce pana Horvátha obohacují tím, že přinášejí nové zvyky, jako například zpívání koled u stromečku nebo přípitek s proslovem před večeří. Co ovšem zůstává stejné, je, že manželka pana Horvátha pod každý talíř dá peníze, aby bylo všeho dostatek. Také stále dávají za okno talíř, na kterém je jídlo pro zesnulé. Na štědrovečerní tabuli nesmí chybět marikľe, šinga, pišoty, masová nádivka, zelí a z polévek zelňačka. Z tradičních jídel jsou to řízky, uzeniny, bramborový salát.

Polévka nesmí chybět

Paní Eva Berkyová, která pochází z Velkých Teriakovců, vesnice na hranici mezi Slovenskem a Maďarskem, vypráví, že nejdůležitějším jídlem na jejich vánočním stole je kysela houbová polévka s domácí klobásou a brambory.

Netradičním chodem jsou tzv. guby, což jsou rohlíky vařené v mléce sypané mákem nebo ořechy a máslem. Na svátky chystají tradiční cukroví, ale pečou také kynuté koláče, makové a ořechové. Až do večeře dodržují přísný půst. Pod ubrus se dávají peníze, aby měli příští rok všeho dostatek, a na stůl talíř pro mrtvé, na kterém je něco z každého jídla a zůstává na místě až do druhého dne.

O Štědrém večeru také nevynášejí smetí. Stromeček se zdobil většinou na Štědrý den. „Dříve jsme neměli skleněné ozdoby, a tak jsme si zabalili ovoce, ořechy do pozlátka a tím jsme si zdobili stromeček." Manžel paní Berkyové vzpomíná, že si pamatuje dobu, kdy se stromeček nedával na zem, ale ozdobený se věšel na trám a visel nad stolem. Pravidlem bývalo, že po štědrovečerní večeři chodili s příbuznými a kamarády zpívat Romům pod okna křesťanské písně, někdy to bylo i s kytarou. Většinou

pak všichni společně zůstali v domě jednoho ze sousedů a tam se bavili. Paní Berkyová vzpomíná na Vánoce především jako na období, kdy se u nich doma sešla celá rodina.

Vzdát úctu předkům

Denisa Kotlárová pochází ze Znojma, ale dlouhodobě žije v Hradci Králové. Vánoce má spojené především s babičkou, která tmelila celou rodinu. Ta se scházela u babičky doma, maminky zde na Štědrý den vařily, kromě tradičních jídel také holubky a uzené vařené se zelím a rýží.

Děti a otcové zdobili stromeček a celý byt. Pravidelně okolo páté hodiny odpolední se začala u babičky, která měla jedenáct dětí, rodina scházet, aby společně povečeřela. Samozřejmostí bylo, že šli ještě před večeří na hřbitov. Okolo sedmé hodiny začala samotná hostina. „Než se začne jíst, dáváme na stůl mrtvým jeden plný talíř jídla a druhý prázdný, kdyby někdo nečekaně přišel.“ V čele stolu sedí nejstarší člen rodiny.

Oslava narození Ježíše

Diana Badžová pochází z vesnice Sliepkovce na východním Slovensku. Příprava na Vánoce začíná několik týdnů předem, a to půstem. Vánoce jsou zde pojímány především jako křesťanské svátky narození Ježíše Krista. Také se zde kvůli půstu nepeče klasické cukroví, ale spíše tzv. „medovníky“ (šlehané velké dorty nebo koláče na velké plechy). Na první adventní neděli musí být všude především naklizeno a dům musí být vyzdobený a připravený, kdyby někdo přišel na návštěvu. Každou neděli se chodí do kostela.

O 24. prosinci musí být již vše připravené a nachytané, pouze se vaří čerstvé jídlo na večeři. Celý den se nejí a než se usedne ke slavnostnímu stolu, musí se nejdříve obhospodařit všechna domácí a hospodářská zvířata. Rodina nesmí jíst dříve než zvířata, která jim celý rok poskytovala obživu. Před večeří se u stolu sní tenká oplatka, která je z půlky natřená česnekem představujícím pevné zdraví a z druhé půlky medem, který symbolizuje sladký život. Při tom se říká speciální modlitba. Než se začne s večeří, říká se prosba/modlitba ve smyslu „ať nás u stolu neubývá, raději ať nás přibývá“.

Za okno se dává talíř s jídlem, pohárek pálenky a zapálená cigareta pro mrtvé. V čele stolu sedí hlava rodiny, bez ohledu na věk. Pronáší se přípitek a od stolu se nesmí po dobu večeře vstávat.

Východňárským zvykem je také vinšování. Chodí se od domu k domu, jako odměna za přání se starším dává štamprle alkoholu, mladým a dětem peníze. O půlnoci se chodí do kostela.